

УДК 81.246

В.О. Архипова, ст. викл. (ХНУРЕ, Харків)

О.О. Мануськова, доц. (ДБТУ, Харків)

МУЛЬТИЛІНГВІЗМ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ТЕХНІЧНИХ ЗВО

Процеси глобалізації, інтернаціоналізація ринку праці, здобуття вищої освіти за кордоном а також активізація міграційних потоків, у тому числі в глобальному цифровому середовищі, зробили не тільки можливим, а й необхідним вивчення двох і більше іноземних мов, викликали інтерес до різних етнічних культур, їхньої специфіки та особливостей взаємовпливу. Мовні навички є основою побудови Європейського освітнього простору. Вони незамінні для мобільності, співпраці та взаєморозуміння через кордони. Співіснування багатьох мов у Європі є потужним символом прагнення Європейського Союзу (ЄС) бути об'єднаним у різноманітності, одним із наріжних каменів європейського проекту. Мови визначають особисту ідентичність, але також є частиною спільної спадщини.

Для забезпечення ефективного міжкультурного спілкування необхідно перейти від стандартного іншомовного спілкування до мультилінгвізму, який має на увазі повне розуміння контексту спілкування, уміння розшифровувати інформацію у різних комунікативних ситуаціях [1, с. 43]. Для багатьох людей це створює особисті та професійні можливості, для суспільства це сприяє культурній обізнаності, взаєморозумінню та соціальній згуртованості, для компаній працівники з мовними та міжкультурними знаннями є життєво важливим ресурсом, який допомагає підприємствам досягати успіху та розвиватися на глобальних ринках.

У зв'язку з цим у сучасній лінгводидактиці актуалізуються проблеми вивчення контактів мов та культур, закономірностей формування двомовної та багатомовної особистості, специфіки одночасного та послідовного розвитку різних лінгвокультур. Новий аспект вивчення даної проблеми закріплений у концепції «мультилінгвізм», яка відносно недавно увійшла до наукового обігу в різних галузях гуманітарного знання.

Загальне концептуальне визначення мультилінгвізму було запропоновано Ф. Грожаном, який називає використання людиною двох і більше мов у повсякденному житті основною характеристикою багатомовності [2, с. 27].

Концепція мультилінгвізму (від латів. multi - багато, lingua - мова, мова) викликає інтерес у багатьох дослідників останні десятиліття. Європейська комісія визначає мультилінгвізм як здатність «суспільств, організацій, груп та індивідів включати у своє повсякденне життя більш ніж одну мову» [3, с. 6].

Найбільш загальноприйнятим сьогодні визначенням мультимовної людини є таке: «мультилінгв - це будь-який індивід, здатний підтримувати комунікацію більш ніж однією мовою» [4, с. 4]. Однак мультилінгвізм не можна розглядати як особистість, в якій підсумовані дві чи три перші мови; кожен індивід є носієм своїх особистих мультикомпетентних знань, які можна виміряти одномовними стандартами.

Характеризуючи якісно різні рівні володіння мовою, деякі лінгвісти вдаються до протиставлення збалансованості – незбалансованості мультилінгвізму. Проте мультилінгвізм, до складу якого входить збалансоване, вільне володіння всіма мовами індивіда, – це досить рідкісне явище; найчастіше мультилінгви демонструють різну міру володіння різними компонентами свого «лінгвістичного арсеналу».

Інтернаціоналізація освіти спонукає університети до участі у міжнародних освітніх проєктах, які об'єднують студентів з усього світу в єдині мультинаціональні групи, де кожен студент має навчатися іноземною мовою (найчастіше англійською мовою). У сучасній системі вищої освіти все частіше відбувається залучення іноземних викладачів і студентів, а також у заохочення місцевих студентів проводити один або кілька семестрів за кордоном, а співробітників брати участь у дослідницьких проєктах з колегами з університетів за межами національної території. У Європейському Союзі цей підхід політично та фінансово підтримується такими програмами, як фінансування мобільності Erasmus+ та різними схемами фінансування Horizon для підтримки спільних досліджень у Європі та за її межами.

Щодо кваліфікованої мовної підготовки фахівців немовного профілю технічного вишу необхідно зазначити, що однією з базових, ключових компетенцій у студентів технічних ЗВО є професійна іншомовна комунікативна компетенція, яка виступає як самостійний блок у структурі загальної професійної компетентності фахівця, оскільки дозволяє випускнику використовувати одну іноземну мову (білінгвізм) чи кілька іноземних мов (мультилінгвізм) як засіб інформаційної діяльності, систематичного поповнення своїх професійних знань, професійного спілкування та професійної культури в цілому. Це сприяє розвитку навичок критичного мислення, одним із

ключових підходів якого є аналіз та зіставлення інформації, отриманої з різних автентичних джерел (first-hand testimonies).

Таким чином, знання кількох іноземних мов сприяє швидкому та грамотному знаходженню єдиної мови спілкування (lingua franca), що може змінюватись в залежності від географічного місцезнаходження індивіда, причому знання культурних особливостей та менталітету співрозмовника завжди є запорукою успішного комунікативний акт.

Не менш важливим є ставлення студентів до цінності знання іноземних мов для суспільного життя. Більшість із них вважає, що знання інших мов може сприяти діалогу та уникнути непорозуміння у соціальній, культурній, релігійній, професійній та політичній сферах життя. Студенти підтримують ідею про те, що знання інших мов може допомогти нам бути стійкішими під час кризи та запобігти поляризації та насильницькому екстремізму, виявляючи фейкові новини, дезінформацію та ворожнечу, або сприяючи інноваціям і вирішенню проблем. Вони також вважають, що знання мов може допомогти підприємствам і галузям досягти успіху та сприяти розширенню міжнародних економічних зв'язків. Нарешті, студенти високо цінують вплив мов на наше особисте, соціальне та професійне життя та наш добробут в цілому.

У зв'язку з цим перспективним напрямом розвитку навчального мультилінгвізму у технічних ЗВО є створення методики навчання декільком іноземним мовам при опорі на основну (першу) іноземну мову, яка могла б виконувати роль мови-медіатора (English as a medium of instruction / EMI) та впливала б на мовну екологію університетів.

Інформаційні джерела

1. Baranova T., Kobicheva A., Olkhovik N., Tokareva, E. Analysis of the Communication Competence Dynamics in Integrated Learning. Anikina Z. (eds) Integrating Engineering Education and Humanities for Global Intercultural Perspectives. IEEEHGIP 2020. Lecture Notes in Networks and Systems. 2020. No. 131. Springer, Cham. DOI: 10.1007/978-3-030-47415-7_45.
2. Grosjean F. Processing Bilingual Speech: Speech Perception, Comprehension, and Bilingualism. Cambridge, MA: Harvard University Press. 2018. P. 276. DOI: 10.1002/9781118835722.ch6.
3. European Commission. Final report: High level group on multilingualism. Luxembourg: European Communities. 2007. P. 6.
4. Aronin, Larissa. The Concept of Affordances in Applied Linguistics and Multilingualism. Essential Topics in Applied Linguistics and Multilingualism. Chapter: The concept of affordances in applied linguistics and multilingualism. Publisher: Springer. Editors: Miroslaw Pawlak and Larissa Aronin. 2014. DOI: 10.1007/978-3-319-01414-2_9.